Achtergrond

Elis Juliana a

Niet lang na het overlijden van Elis Juliana organiseerden het Instituto Pedagogico Arubano (IPA) en de Biblioteca Nacional Aruba een avond onder de titel 'Recordando Elis Juliana' ter herdenking van Curaçaose auteur en cultuurkenner Elis Juliana, waaraan onder leiding van Mirto Laclé de volgende sprekers meewerkten: Sidney Joubert, Digna Laclé-Herrera, Wim Rutgers, Ini Statia en Lusette Verboom. De bijdrage van Wim Rutgers over Elis Juliana als emancipator wordt hier in Nederlandse versie weergegeven, precies een maand na zijn overlijden.

DOOR WIM RUTGERS

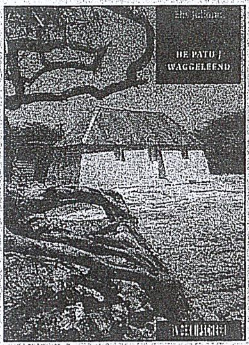

Juliana stond voor emancipatie van het kinderboek en de jeugdliteratuur. Juliana heeft veel voor kinderen geschreven. Emancipatie van de literatuur van hoge(re) kwaliteit als voertuig voor cultuur, emancipatie van het Papiaments en zijn mogelijkheden als toegangspoort tot menselijke kennis en emotie.

Onder anderen Ini Statia en Mirto Laclé (boven) en onder vlnr. Sidney Joubert, Wim Rutgers en Digna Laclé-Herrera voerden het woord tijdens de bijeenkomst op Aruba. Laclé-Herrera heeft in de commissie standaardisatie Papiamentu gezeten met Juliana. Zij maakte op de bewuste avond een lied en droeg dit op aan Elis. Zij is ook dichteres van haiku's en schrijft voor kinderen.

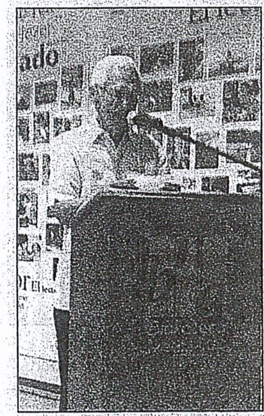

Elis Juliana krijgt vlak voor zijn overlijden nog een eredoctoraat. Maar belangrijker nog, zo stelt Rutgers: „Een auteur wordt geboren op het moment dat de eerste publicatie verschijnt, maar hij sterft pas zodra hij uit het gezichtsveld van de lezer verdwijnt. Elis Juliana is niet meer, maar hij blijft in ons voortleven, zolang wij ons hem herinneren en zijn nalatenschap in ere houden."

Op 1 juli 1863 werd de slavernij afgeschaft in het Koninkrijk der Nederlanden, maar die abolitie betekende niet automatisch ook volledige emancipatie. Denk bijvoorbeeld aan de voortdurende sociaaleconomische ongelijkheid en bijvoorbeeld het 'paga tera'-systeem waarbij de ex tot slaaf gemaakte verplicht werd herendiensten te verrichten voor de vroegere shon. Emancipatie blijkt een zaak van lange adem.

Als we politieke, economische en culturele emancipatie onderscheiden, kunnen we constateren dat Elis Juliana zich vooral voor het laatste heeft beijverd, waarbij zijn wapen de kracht van het gesproken en geschreven woord was in de vorm van poëzie en proza.

In het literaire werk van Elis Juliana speelt het verleden bij de kritische analyse van het heden nog steeds een grote rol, zoals bijvoorbeeld blijkt uit een aangrijpend kwatrijn.

„Den scochi di su mama e mucha a puntra:
'Mamita, tin angel pretu?'
E único contesta cu e mama por a 'nele ta:
'Drumi mi yiu, drumi ketu'."

(ELIS JULIANA: FLOR DI DATU. WILLEMSTAD: KÒRSOU 1956: 10)

In al zijn eenvoud blijkt uit dit gedichtje de doorwerking van de slavernij na de emancipatie op 1 juli 1863 tot vandaag de dag op niet mis te verstane wijze.

In de simpele vraag van een kind komt de machteloosheid van de moeder scherp naar voren: ze kán niet anders antwoorden dan 'slaap maar mijn kindje'. Zo slaagt de dichter erin met enkele eenvoudige woorden in een vraag- en antwoord een nog steeds actueel raciaal probleem aan de orde te stellen: let op het gebruik van het woordje 'ta' dat immers tegenwoordige tijd aangeeft.

In het verleden werd Elis Juliana nog veelal als een humoristisch auteur gezien waarmee goed te lachen viel. Zijn vroege shows in de jaren vijftig van de vorige eeuw en zijn lichtvoetige stijl gaven daar ook wel aanleiding toe. Maar het was wel de humor van een lach met daarachter een traan verborgen.

Juliana's auteurschap is veel meer dan dat van een grappen verkopende humorist. De luim kon de achterliggende ernst niet verbergen.

Een voorbeeld. In het in traditionele vorm gestelde gedicht 'Arte moderno' wekt de absurde situatie tot de lach, maar direct daarna zien we dat achter die lach een kunstopvatting schuil gaat die pleit voor toegankelijkheid, waarbij de quasi connaisseurs genadeloos op de hak worden genomen, in een tijd dat de experimentele kunst op het eiland zulke hoge ogen gooide onder leiding van dokter Chris Engels en zijn volgelingen als Charles Corsen en in mindere mate Tip Marugg. Drie gekken bederven een schilderij dat daarna op een tentoonstelling niet minder

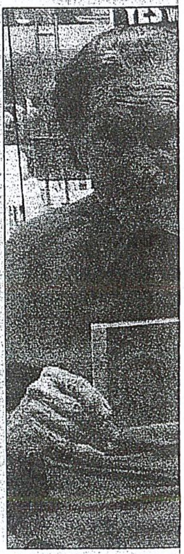

De bekende Arubaans
Padu Lampe was ook

Is emancipator

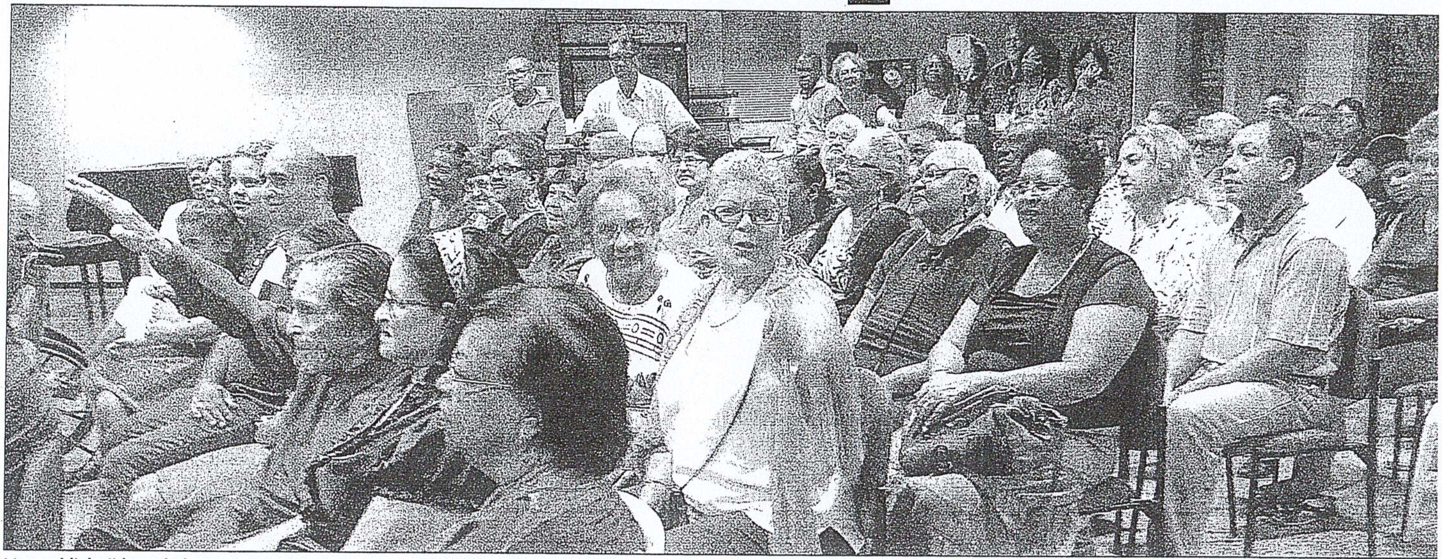

Het publiek tijdens de lezing op Aruba.

FOTO'S LUSETTE VI

dan een half miljoen oplevert.

Elis Juliana: Arte moderno

Mi ta un pintor di arte moderno,
M'a gana promé premio na exibicion.
Tur hende cu mira mi obra grandi,
Ta keda muda di tantu admiracion.

Como un bon amigu lo mi kier confia bo
Secreto di e arte cu a haci mi gran pintor.
Pero prome mi bisa bo, lo mi kier pidi bo
No bende mi jerba pa m'n perde balor.

Tres loco cu a hui, a drenta un anochi;
Den mi estudio; m'a spanta mashá...
Sin bisa ún palabra nan a cohe mi ferfnan
I a cuminsa shusha un cuadro cási cla.

Na rand di un stoel, rosea'den m'a sinta;
M'a kere sigur mi kurason ta explotá.
Despues di dos ora nan a sali més ketu...
E porta 'n caba di sera cu m'a desmajá.

Pa un kibucacion e cuadro shushi a bruha
Den esunnan cu m'a manda exhibicion.
Figura bo mi amigu, te casi increibel...
E cuadro a gana premio di mitar milion.

(Elis Juliana: *Flor di datu* 1956: 47)

In de Papiamentstalige bewerking van haar doctoraalscriptie *OPI i e gran Kamuflahe; Tokante poesía di Elis Juliana* (1989) concludeerde Joceline Clemencia dat Juliana in zijn OPI (Organisashon, Planifikashon Independensia) een emancipatorisch perspectief voorstond: we zijn geen Afrikanen of Europeanen, maar Caribische Antillianen op weg naar zelfstandigheid: „OPI ta ofresé klaramente un perspektiva emansipatorio, nos no mester aspirá di ta africano, ni europeo, sino antianonan karibense na kaminda pa un independensia." (p. 42)

Elis Juliana als emancipator

Elis Juliana pleitte in zijn werk voor emancipatie van zijn volk, emancipatie van het onderwijs en het grote belang van educatie, emancipatie van man én vrouw tegen machismo, emancipatie van de orale literatuur naast de geschreven vorm. Zijn bundel 'Echa Cuenta' is daarvan een mooi voorbeeld. Emancipatie van de folklore als bron en inspiratie van kennis en wijsheid van het volk. Emancipatie van het kinderboek en de jeugdliteratuur. Juliana heeft veel voor kinderen geschreven. Emancipatie van de literatuur van hoge(re) kwaliteit als voertuig voor cultuur. En ten slotte emancipatie van het Papiaments en zijn mogelijkheden als toegangspoort tot menselijke kennis en emotie, waarbij hij voor het eiland nieuwe vormen als de Japanse haiku bezigde.

Zijn taak die hij zich gesteld had was bepaald niet licht en van tijd tot tijd wanhoopte hij dan ook als er geen resultaat te zien was, zoals blijkt uit zijn gedicht 'Siklon'

Siklon

M'a papia
M'a grita
M'a roga
té kwerde mayó
té kwerde garganta
a rementá.

Ma kén mi ta
pa karga ilushon
ku mi por laba katarata
fo'i wowo di pueblo
ku djis un pida habon
di literatura?

Mi ta bai sinta sosegá
mi só parib'i kas
laga bientu sigui kanta
kantika dje siklon
ku ta ronkando na kaminda.

(Elis Juliana: OPI 3, 1983: 73)

Tot slot wil ik nog weer even stilstaan bij de eerste juli 1863, maar ook bij 17 augustus 1795. Juliana schreef zijn gedicht 'Tula' als een oproep de boodschap van Tula tot vrijheid en menselijke waardigheid voor iedereen voort te dragen. De emancipatie is nog niet voltooid. Er is nog een lange weg te gaa[n]. De boodschap van Tula is [e]geen van een voorbij verle[den] maar is actueel tot va[n] daag de dag.

Elis Juliana: Tula

Lanta Tula, lanta 'riba!
Solo a sali basta ratu.
Ya b'a drumi muchu kaba
den bo hamaka riba Rif.

Ablif Tula? Kiko bo disidi?
Papia duru pa mi tende.
Papia! Grita libramente.
N' tin nad'i skonde mas.

(Minimono 2 (197[...]

Een auteur wordt gebore[n] op het moment dat de eerst[e] publicatie verschijnt, maa[r] hij sterft pas zodra hij uit he[t] gezichtsveld van de lezer ve[r]dwijnt omdat die zijn wer[k] door het te lezen en te com[]mentariëren steeds weer op nieuw tot leven wekt. Elis Ju[]liana is niet meer, maar hi[j] blijft in ons voortleven, zo lang wij ons hem herinnere[n] en zijn nalatenschap in er[e] houden.

Elis Juliana: Rima

Mi tabata kibrando
Kabes pa un palabra
Pa m'a kaba un poesia.
Un palabra di tur dia
Ku ta rima ku 'os'.

Un rosea straño
A supla den mi orea:
Ai, poéta torto,
Bo'n sa ku semper 'morto'
Ta rima ku tur kos?

(Elis Juliana: Kolokolo di mi we[...]
Juli 1977: 21

[...]e musicus
[...]aanwezig.

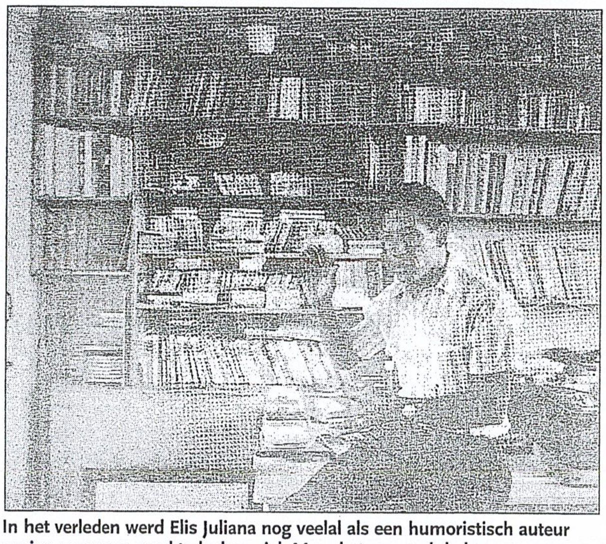

In het verleden werd Elis Juliana nog veelal als een humoristisch auteur gezien waarmee goed te lachen viel. Maar het was wel de humor van een lach met daarachter een traan verborgen. FOTO ANTILLIAANS DAGBLAD